

פ ר ט י כ ל ט.ס. כ"א/2

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט
ירושלים, יום ד', כ"ג באייר תש"י - 10.5.50

חברי הועדה הנוכחים:

- נ. ניר - היו"ר
- ע. אסף
- י. בדר
- ח. בן-אשר
- מ. בן-עמי (באחור)
- י. בר-יהודה
- ד. בר-רב-האי
- א. ג'רג'ורה
- י. הררי
- ז. ורהפטיג
- מ. ד. לוינשטיין
- י. לם
- א. לנקין
- א. פרמינגר (באחור)
- י. קוסוי
- י. קליבנוב
- ח. רובין (באחור)
- א. תבורי

בזכות דעה מיעוט: ר. כהן (באחור)

מוזמנים:

- ח. כהן - היועץ המשפטי
- ח. וילקנפלד - משרד המשטרים
- י. קרן צבי - "
- מ. פיאמנטה - מחרגם לערבית.

הישיבה נפתחה בשעה 08.45.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר נ. ניר:

1. סדר-היום: חוק לתיקון פקודת פקידים הממשלה (שינוי תארים);
2. חוק לאשור מנויי שופטים של בית המשפט העליון;
3. החלטה בענין הויכוח על חוקת-היסוד;
4. חוק גיל הנישואין;
5. החלטה בענין שרים שיתרימו ישיבות ממשלה;
6. חוק רישום פטירות חיילים;

חוק לתיקון פקודת פקידי הממשלה (שינוי תארים).

היו"ר נ. ניר:

לדעתי אפשר להעביר את החוק לוועדת משנה, על מנת שועדת המשנה תחזיר אותו

מעובד למליאת הועדה.

י. בריהודה:

אני רוצה שתתחנן לי תשובה על השאלה ששאלתי במליאת הכנסת: כאשר שינוי החוק הוא בזה שאחות ראשית תיקרא אחות מדופלמת - אפשר לקבל זאת; אבל ישנם חוקים בהם היו לנו ויכוחים, למשל בקשר עם חוק איזורי הבטחון, היה לנו ויכוח מי יכול להיות ממונה כאחראי מטעם שר הבטחון. לאחר שהתוכנו והחלטנו בענין זה, אפשר להגליף חוק בצורה כזאת שלמעשה יהיה בזה לא רק החלפת השם אלא גם החלפת הדרגה, למשל. יוצא שע"י דבר פורמאלי חיצוני אנחנו נוחנים אפשרות לשלטונות להחנוע בענין זה ללא כל קונטרול וללא כל ידיעה שלנו. איך אפשר להיות בטוח שבדברים כאלה לא ייעשו?

ת. וילסנפלד:

אין כל חשש שיקרה דבר מסוג הדברים

שביריהודה תאר. הכוונה בחוק זה

היא לשינוי החוק מבחינה טכנית גרידא, כלומר, לשינוי השם שבו נקרא נושא הפקיד מסויים.

אקח לדוגמא את תקנות איזורי הבטחון

ואדגים כיצד החוק הזה יפעל לגביהן. באותן התקנות כתוב שקצין מוסמך יכול להתמנות קצין צבא בדרגה סגן-אלוף ומעלה. לפי חוק זה אפשר להחליט שקצין מוסמך ייקרא מהיום והלאה פקיד מוסמך. אפשר גם להחליט שמי שהיום נקרא סגן-אלוף ייקרא מהיום והלאה אלוף-משנה; אבל אין זה משנה את ההוראה הסובסטנטיבית המתייבה, שנושא תפקיד זה של קצין מוסמך, שאולי להבא ייקרא אחרת, יהיה קצין צבא בדרגה מסויימת שהיום היא נקראת סגן-אלוף ומחר היא יכולה להיקרא בשם אחר. השינוי הזה הוא טכני גרידא ואינו יכול לשנות במאומה את ההכשרה הדרושה כדי שאדם יתמנה לתפקיד מסויים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת משנה, על מנת שהיא תחזיר אותו למליאת הועדה.

חוק לאישור מנויי שופטים של בית המשפט העליון.

י. קליבנוב:
אני מציע לא להעביר את החוק הזה
לוועדה משנה, אלא לדון ולהחליט עליו

כאן.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

- 1. - בעד הצעת י. קליבנוב
- בעד החצעה להעביר את החוק
- לוועדה משנה מבלי לקיים עליו
- דיון במליאת הועדה, על מנת
- שועדה המשנה תחזירו למליאת הועדה - 6.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדה המשנה, על מנת שועדה
המשנה תחזיר אותו למליאת הועדה.

אני מציע להעביר את החוק לוועדה
המשנה שלנו שמטפלה בחוקים רבים אחרים, כדי לא לבחור לחוק זה ועדה
מיוחדת.

ההצעה נחקבלה.

החלטה בענין הניכוח על חוקת היסוד.

י. קוסובי: אני מציע שההצבעה על הצעות מנוסחות

תהיה ביום שני הבא - אם זה יהיה

מאטמט בהסכמת חברי הועדה, יחכן שבפני הכנסת תבאנה שתי הצעות: בעד חוקה
ונגד חוקה. אני אינני סבור ברגע זה שאלה הן שתי האפשרויות היחידות.
מי שיביא הצעה על חוקי-יסוד, לא ירצה לאמר רק חוקי-יסוד, אלא לפרט
אח הדברים שאותם הכנסת חייבת לעשות בגדר של דברים יסודיים הנוגעים
למשטר החיים במדינה, ואשר לדעתי הם כוללים הכל מלבד הפריאמבל. אני
חושב שכדאי שנקדיש ישיבה רצינית לבדוק את כל האפשרויות בשטח זה, כי
אין כל ענין שהכנסת תחלק, מי בעד ומי נגד החוקה, במידה שאפשר למנוע
זאת.

אני מציע לבחור בוועדה מצומצמת של באי-

כה הסיעות הגדולות, אשר הנסה לעבד את הניסוחים לשבוע הבא. בישיבת

הועדה ביום ד' הבא נוכל לגמור את הענין.

רל.

י. בריהודה:

אני מערער על זכותה של הועדה הזאת,

מבחינה פורמאלית, ~~על-אמצעות~~ לדון

עכשיו בענין זה. ברגע שועדה מעבירה משהו מעבודתה למליאה, היא בעצם גמרה את עבודתה. מבחינה פורמאלית אי-אפשר לחייב אותי לשבת כאן אתכם ולראות בזה ישיבת ועדה בענין זה.

לגופו של דבר: אני חושב שלא אגזים

אם אומר שהיו כבר עשר בקשות מסוג זה: ~~אקא~~ תנו לסיעתנו לדון שנית; ועשר פעמים הסכמנו לזה. חברים, צריך להיות פעם סוף גם לפניות מסוג זה. הענין היה בדיון בוועדה זמן שמספיק כמעט לעיבוד החוקה עצמה, והדיון היה רק על השאלה אם צריך לגשת לעיבוד החוקה. אח"כ היה דיון של שלשים וכמה שעות במליאת הכנסת. עליכם לדעת כי הענין הזה מוכרח לבוא לידי גמר. מה שאחם הציעו, אם הציעו זאת כסיעה לחוד או יחד עם אלה שקרובים אליכם בדעתם או בפקפוקיהם, איש לא יאסור עליכם לעשות זאת.

אני מציע שנחליט כאן דבר אחד: שאין

אנחנו רואים את העובדה שמישהו לא הקריא כאן את הנוסח המדויק שלו, כדבר ~~אנא-אנא~~ העשוי לשלול ממנו את האפשרות לבוא בנוסח זה למליאת הכנסת. אנחנו קובעים רק שהיות ואין הועדה בדעה אחת, לא נבוא בפני הכנסת בהצעה אחת, מבלי לקבוע כמה הצעות תהיינה, מבלי לקבוע מי יגיש את ההצעות ומבלי לקבוע את הנוסח. מי שמוכן להשמיע לנו את הנוסח שלו - נשמע אותו; מי שרוצה להשמיע נוסח מבלי להתחייב שזה יהיה הנוסח האחרון - יכול לעשות זאת; מי שאין לו נוסח, יכול להביא נוסח ישר למליאת הכנסת. הענין צריך להגמר. אם יחליטו שלא תהיה חוקת-היסוד, יכולות להיות הצעות שונות. אבל בנוגע לחוקת-היסוד יכולות להיות רק שתי הצעות: מעבדים חוקת יסוד בשביל מדינת ישראל בימינו אלה, כדבר שמטילים על הועדה לעשותו מיד, או שאין ~~אנשים~~ זאת.

ההצעה שאני אציע תהיה פשוטה: "הכנסת

הראשונה של מדינת ישראל מחליטה להטיל על ועדת החוקה, חוק ומשפט, לצטת מיד לעיבוד הצעת חוקת-היסוד למדינה ולהביאה לקריאה שלישית למליאת הכנסת".

ע. אסף:

אני מציע שנדון ונסכם בענין זה בעוד

שבועיים, ביום ד'.

רל.

הי"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לא להצביע בישיבה זאת ולדחות את הענין

לשבוע הבא

נגד

- 8.
- מיעוט.

ההצעה נחשבלה.

י. ברייהודה:

אני מודיע שאערער בפני ועדת הכנסת

על הסדר לפיו ועדת החוקה עוסקת

בענינים שאק לה רשות לעסוק בהם.

י. קוסוי:

לאחר ששמעתי את דברי ברייהודה,

אני מוריד את הצעתי לבחור בוועדה

סצומצמה לענין זה.

הי"ר נ. ניר:

יש בקשה שנעבור אכשיו לחוק גיל

הנישואין.

ההצעה נחשבלה.

חוק גיל הנישואין.

י. ברייהודה:

לפני הפגרה מסרתי לכם דו"ח על

עבודת ועדת המשנה. אזכיר רק את

עיקרי הדברים:

אנחנו יצאנו מההנחה שחוק זה לא

צריך לעמוד בסתירה לחוק הקיים בעניני הנישואין. אני אקריא את הסעיפים

ואעיר בכל סעיף שישנם חילוקי דעות.

בסעיף 1 יש לי הסתייגות, ולבר-רב-

האי, אשר צריך להודיע אם הוא עומד על הסתייגותו. אני מציע ש"קטנה"

יהיה פירושה אישה שלא מלאו לה 17 שנים חמימות. אם ההסתייגות הזאת

תקבל, יעמוד מר ורהפטיג על הצורך להוסיף גם סעיפים המתקנים חלק

ר.ל.

י. בר-יהודה:

נוסף של החוק הפלילי. בר-רב-האי צריך להודיע אם הוא עומד על הסתייגותו.
(ד. בר-רב-האי: אם תתקבל הסתייגותך, אין לי הסתייגות; אם היא לא תתקבל, חהיה לי הסתייגות לסעיף 2).

אני מציע לשמוע אם ישנן הערות אחרות, ואם לאו, להצביע על הסתייגות זאת.

י. קליבנוב: לא ברור לי מה היא "שנה" לפי חוק הפירושים שלנו.

ח. כהן: אין החוק הקיים עכשיו בישראל, מכיר בשנה אחרת זולת השנה הגרגוריאנית.

ר. כהן: אנחנו יודעים כי החוק הזה מכוון לעדות שבאות ממקומות כאלה שאין יודעים את הגיל המדוייק. איך נקבע את גילם?

היו"ר נ. ניר: הענין הזה אינו שייך לחוק. ישנם מקרים רבים שחוקים קובעים גיל מסויים. במקרה שאי-אפשר לקבוע את גילו של אדם, יש פרוצדורה מיוחדת.

י. לם: אני מציע למסור לוועדת המשנה יפוי-כוח לקחליט בענין של 16 או 17.

ההצעה נתקבלת

ר. כהן: כיון שהדבר הועבר לוועדת משנה, אני מבקשת לצרף אותי לוועדה זאת.

ההצעה נתקבלה.

י. בר-יהודה: אם העברנו את ההחלטה בענין גיל 16 או 17 לוועדת המשנה, הגיוני שנעביר אליה גם את ההחלטה על סעיף 2, באותה זכות להחליט באופן סופי.

ד. בר-רב-האי:

אם הסתייגותו של בר-יהודה בסעיף ראשון תתקבל, לא תהיה לא הסתייגות

בסעיף 2.

בסעיף 2(ב) נאמר: "נשא נערה, בלי

שבאה תחילה על נישואין אלה הסכמה של הוריה או של אפוטרופסיה".
הסעיף הזה בנוי על הנחה מוטעית כאילו החוק מכוון נגד הילדים העורכים נישואין בלי הסכמה ההורים או האפוטרופסים. כוונת החוק היא הפוכה: למנוע מההורים או האפוטרופסים להשיא את הילדים בגיל צעיר. אם יתקבל התיקון של בר-יהודה לסעיף 1, ונערה תהיה אשה שמלאו לה 17 שנים, לא אכזרים תיקון נוסף. אבל בגיל 16-17 לא מספיקה הסכמה של ההורים או האפוטרופסים, שהם החשודים ביותר, אלא של איזו אינסטנציה פחות או יותר ניטרלית - ב"כ החברה.

ה. בר-יהודה:

אני יודע כי ישנן ארצות בהן דורשים

מכל הנישאים להביא תעודת רופא.
במסיבות הקיימות אצלנו אינני רוצה בדבר הזה. אני חושש להתקשר עם אינסטנציה שאינני יודע לפי מה היא תחליט אם מותר או אסור להנשא. אינני יודע אם פקיד הסעד לא ישלח את הנערה לרופא. אנחנו מוכרחים להתחשב עם הרגלי החוץ של ההמונים בארץ. לכן אינני רוצה להכניס אינסטנציה נוספת שעלולה להפוך לאינסטנציה משטרתית. אני הייתי מוכן לוותר על הסכמת ההורים, אבל על זאת האחרים לא ויתרו ואינני רוצה להלחם על זאת.

ו. בן-עמי:

הועדה כולה, בשלמותה, יכולה לאמר

שהיא מסחלקת מלדון בדבר; אבל אין

היא יכולה לשלול מחבר הועדה את האפשרות להסתייג.

ז. בר-יהודה:

אני מציע לעשות רביזיה של הצבעה.

אני הבנתי שהחלטנו להעביר זאת לוועדה

ח. ורקהפטיג:

המשנה על מנת שתנסה להגיע להסכמה

כללית בענין זה, ואם לא תהיה הסכמה כללית, תנתן אפשרות להחליט על כך סופית במליאת הועדה.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.5.60
חוק גיל הנישואין

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לעשות רביזיה בהצבעה - 5.
נגד - 3.

ההצעה נתקבלה

קיימוח שלוש אפשרויות: להעביר

את העניין לוועדת המשנה מבלי שהיא חצטרך להחזיר את העניין למליאת הועדה; להעביר את העניין לוועדת המשנה, ואם זו תגיע להסכם לא חצטרך להחזיר את העניין למליאת הועדה; להחליט על זאת במליאת הועדה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את השאלה לוועדת המשנה מבלי שהיא תחזיר אותו למליאת הועדה - 8.
בעד ההצעה להחליט על השאלה במליאת הועדה - 4.

הוחלט: להעביר את השאלה לוועדת המשנה, להחלטה סופית.

הצעה ורהפטיג שאם ועדה המשנה לא תגיע להסכמה, היא תחזיר את העניין למליאת הועדה -

לא נתקבלה.

בסעיף-קמ"ג (ג) כתוב: "בכל חפקיד

מ. בן-עמי:

שהוא". זה מושג רחב מדי, ויכול לחול,

למשל, על אדם שקנה ירקות בשביל החתופת. גם חמלים "בקשר לעריכת הנישואין" כוללות יותר מדי. הדבר הזה יכול להביא למשפט מספר גדול של אנשים בכל מקרה. עלינו לחת הגדרה מצומצמת עד כמה שאפשר. למשל: "סייע במישרים בעריכת הנישואין".

כחוב: "הוריה או אפוטרופסיה". מה

נ. ניר:

במקרה שיש רק אפוטרופוס אחד, או שהאב

או האם אינם בחיים? קיימת פרובלימה נוספת, במקרים שיש אב או אם חורגים.

להערתו של בן-עמי: ביה"ד יחלים

י. הררי:

איזו פעולה סייעה לעריכת הנישואין.

אם יתבעו לדין אדם שקנה ירקות לחתונה, ביה"ד יזכה אותו.

ר.ל.

י. בר-יהודה:

בחוק נאמר בפירוש שהמדובר הוא על נישואין - ונישואין כוללים קידושין - ולא על שום דבר אחר, כך שאין זה נוגע לטקיה ירקוח. ברור שלפי חוק זה אפשר לעמיד לדיון את האיש ומחזיק במקלות של החופה. רצינו שכל מי שיעזור לעריכת הנישואין, ישאל את עצמו אם האשה היא לא קטנה. ברור שאם אדם כזה יוכיח שרמו אוחו, אני מניח שביה"ד ישחרר אוחו.

ביחס לשאלה בענין "הוריה או

אפוטרופסיה", אני יכול לאמר איך אני רואה זאת. לי נדמה שאם אומרים "הוריה", זה יכול להיות רק אחד מהם אם נמצא בחיים רק אחד, אבל צריכים להיות שניהם, אם שניהם בחיים; הוא הדין לגבי "אפוטרופסיה": אם יש יותר מאחד, צריכה להיות הסכמה מצד כולם ואם יש רק אחד, צריכה מספיקה הסכמתו בלבד.

אני מציע למחוק את המלים "בכל תפקיד שהוא" בסעיף-קטן (ג).

י. קליבנוב:

אני חושב שהגיוני למחוק גם: "או בקשר לעריכת הנישואין".

ז. ורהפטיג:

בנוגע לפירוש המלים "הוריה או אפוטרופסיה", ההסבר שניתן ע"י בר-

ח. וילסנפלד:

יהודה הוא הנכון.

ביחס למלים "סייע בכל תפקיד שהוא"

או "בקשר לעריכת הנישואין": יתכן מאוד שאילו היינו מנסחים את הסעיף הזה באופן מקורי, היינו מנסחים אוחו אחרת, ואולי באופן מצומצם יותר. אבל באלמנטים אלה יוצאת הנוסחה הזאת בדיוק בעקבות הסעיף הקיים בחוק הפלילי (182) שאוחו אנחנו מבטלים עכשיו. סעיף זה קבע איסור נישואין לנערה למטה מגיל 16. כוונת החוק הסנה בפנינו אינה להקל אלא להחמיר. אם נסתפק בנוסחה יותר מצומצמת מהנוסחה שבחוק הפלילי, אין שום ספק שביח-המשפט - כפי שעשה כבר לפני זמן קצר בקשר עם סעיף אחר של החוק הפלילי - יאמר שכוונת המחוקק היתה להקל, כלומר שכוונת המחוקק היתה לא לכלול בגדר האנשים האחראים והאשמים, סוגים של אנשים שלפי הנוסחה הקודמת

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.5.50
חוק גיל הנישואין

מצא

ח. וילקנפלד:

נכללו בגדר אנשים כאלה. היתה והמטרה העיקרית של החוק היא להחמיר ולא להקל, וכדי למנוע את הפירוש הזה שביח-המשפט בלי כל ספק ייאחז בו, הכנסנו בנוסח הזאת בדיוק במרץ את הנוסח שהיה בחוק הפלילי.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד השמטת המלים "בכל תפקיד שהוא" - 4.
נגד - רוב.

ההצעה לא נחקבלת.

הסתייגות למ. בן-עמי.

צא

אני מקבל את ההסבר שניתן ומוריד את הצעתי למחוק את המלים "בקשר לעריכת

ז. ורהפטיג:

הנישואין".

בסעיף 3(ב) יש הסתייגות למר ג'רג'ורה,

י. בריהודה:

שהתנגד להכנסת קצין הסעד לסעיף זה.

מר ג'רג'ורה טען שאם מישהו דורש החרת הנישואין, קצין הסעד יכול להופיע

כצד שלישי ולטעון בשם החברה, אבל אין הוא יכול להחליט שלא בהסכמת

האישה או ההורים והאפורספטים, על הגשת התביעה. לפי הסברתו של מר ג'רג'ורה,

הדבר עומד בניגוד לכללי הנישואין של העדה המושלמית.

מר ורהפטיג הצטרף להסתייגותו של

מר ג'רג'ורה בסעיף זה, לא מטעמי הדין היהודי אלא מפני שלפי הסברתו

אם מישהו, מטעמי דת כל שהיא, מערער, אז הוא צריך לתמוך בו.

אנחנו משתמשים בסעיף זה במלה "אשה"

במקום "נערה" ו"קטנה", אחרת היינו צריכים להשתמש בנוסח ארוך מאוד: קטנה

או נערה או אישה שלא שהיא עד גיל 19. הנחנו שאם אנחנו משתמשים במלה

"אשה", זה יכסה את הכל.

אנחנו כתבנו: "נערכו נישואין בניגוד

ועדה החוקה, חוק ומשפט
10.5.50
חוק גיל הנשואין

רל.

י. בריהודה:

לסעיף 2, והם תופסים לפי החוק החל על עניני המצב האישי של הצדדים -
חשמש העובדה שהנישואין נערכו בניגוד לסעיף 2 עילת תביעה להתרתם בדרך
של גט, - - -". היו חברים שחשבו כי צריך לכתוב פשוט, שאם הנישואין
היו בניגוד לחוק, הם אינם תופסים. לא קבלנו זאת משתי סיבות: א) מפני
שנגשנו לחוק הזה מתוך הנחה שאגב חוק זה אין אנחנו משנים את החוק
הקיים בעניני הנישואין; ב) גם לגופו של דבר, לא חשבנו שיהיה זה תמיד
טוב בשביל האישה אם נישואין כאלה יחשבו באופן אוטומטי לבטחי חוקיים,
לכן חשבנו שגם אם יוחלט על חוק נישואין אחר, ההתרה צריכה לאיזה לא
כדבר אוטומטי אלא כדבר המופיע בפני איזו אינסטנציה של המדינה שתקבע
לגבי כל מקרה ומקרה.

א. ג'רג'ורה:

בקשתי בוועדה במידת האפשר לא להתערב

צאצא

בחוק החל על העדות בעניני האישות,

אשר נקבע בתקופות קדומות. לאיחי כי הועדה השתדלה לא להכנס לצד המטריאלי
של הנישואין, במידת האפשר.

אני החנגדתי להכנסת פקיד הסעד

כאפוטרופוס לעניני נישואין, אולם סבור הייתי כי יתכן שלגבי עדות אחרות
מוחר שפקיד הסעד יתערב בענינים אלה. לכן בקשתי להוסיף בסוף סעיף
3(ב) את המלים: "הכל לפי הוראות החוק החל על עניני המעמד האישי של
הצדדים". יחכן שהעדה היהודית תסכים להכניס את פקיד הסעד, אולם לפי
החוק האיטלקי ישנו סדר מסויים באפוטרופסות, ואם נמצא האפוטרופוס
שהוא הראשון בסדר, האפוטרופוס השני אינו יכול להתערב. במקרה שאין
לאדם כל אפוטרופוס, האפוטרופוס הוא השולטן, ז"א הממשלה, או השופט
שאחר מינה השולטן.

בחוק הביזנטי, אשר לפיו נוהגת

העדה היוונית האורתודוכסית, נאמר שסדר האפוטרופסות הוא לפי הסדר
בדה האיטלקים. גם במג'לה נזכר סדר האפוטרופסות. חוקים אלה הם דתיים,
ואין אנחנו יכולים לאמר שזה דבר פרוצדוראלי ולא מטריאלי, כיון שהם
משולבים בחוק הדתי בעניני המצב האישי.

בכדי לא להתערב בעניני הדת היהודית

ר.ל.

א. גורג'ורה:

שאולי בה קיימת אפשרות של התערבות קצין הסעד, ובכדי לאפשר לדת האיטלקית והנוצרה לנהוג לפי דיניהן, ובעיקר לאחר שנפגשתי עם ראשי הדת הנוצרית והשיך טברי, החלטנו לאי-אחראות להציע להוסיף בסעיף 3(ב): "הכל לפי הוראות החוק החל על עניני המצב האישי של הצדדים."

אני מציע להזמין את ראשי העדות ולשמוע

מהם פרטים.

י. הררי:

בחוק הזה חסר לדעתי דבר חשוב מאוד, ואינני רואה מקום אחר להעיר עליו אלא בסעיף 3. בסעיף 3 מדובר כיצד להחיר את הנישואין. נראה לי שבכל החוק לא נאמר כיצד אפשר להרשות לבחורות למסח מגיל 16 להינשא על אף גילן הצעיר, כשהכל חושבים שהדבר טוב עבורן. אם למשל בחורה בת 16 הרחה, או, אם נקבל את ההסתייגות של בריהודה, זה יהיה גם לגבי בחורה בת 17 - אין כל אפשרות להשיא אותה, גם אם ההורים של שני הצדדים והאפוטרופסים חושבים שצריך להשיאה. לפי החוק הזה, גם הרב לא יסכים לערוך נישואין כאלה ואף אחד לא יעזור באיזה חפיד שהוא בעריכתם. לפי סעיף 183 של החוק הפלילי, היה מוצא למקרים כאלה, אבל גם אותו ביטלו בחוק הזה. יוצא איפוא שבחוקנו חוק של גיל הנישואין אנחנו דואגים כיצד להפר נישואין שכבר חופסים, אבל אין אנחנו דואגים כיצד לקיים נישואין במקרה של צורך.

אני מציע שבמקרים מסויימים, לפי בקשת

ההורים, לפי בקשת הזוג או לפי בקשת קצין הסעד, או ע"י בית-המשפט או מוסר אחר, שביח-המשפט ירשה לקיים נישואין גם בגיל יותר נמוך.

י. קליבנוב:

אני מציע להוסיף בסעיף 3(ד) (1) ו-(2) את המלה "התביעה" אחרי המלה "הוגשה".

ההצעה נחקבלת

ד. בר-רב-האי:

הפתח שרוצה לפחות חברי הררי, עושה פלסתר את כל חוק. כמובן, יכולים

להיות מקרים בלחי רגילים, אבל אם נקבל את ההנחה שיש אפשרות לקיים נישואין מחתה לגיל המוסכם, ^{אג} ~~גמדינו עם~~ החוק. אנחנו רוצים בחוק זה להלחם

ד. בר-רב-האי:

נגד הנטיה של ההורים או הקרובים, להשיא את הבת בגיל צעיר. אם נפתח פתח כזה, תמצאנה כל מיני דרכים לקיים נישואין בגיל צעיר.

לא קל לקבוע עמדה ביחס להסתייגותו

של חבר הכנסת ג'רג'ורה, אבל אני חושב לי לחובה לעשות זאת ולנסות להסביר גם לסברי הועדה וגם לחבר ג'רג'ורה, אשר נוכח כפחות מכל היה בוועדה המשה רצון לפגוע בסטטוס האישי לפי סדרי העדות.

החבר בר-יהודה ציין זאת, ואני מוכרח

להוסיף כי ראיתי מעט ועדות אשר בהן נעשתה עבודה משוחפת ברצון למצוא דבר מוסכם מבלי לנהוג בדבר העקרוני. כולנו התאמצנו למצוא פתרון במסגרת החוק הקיים, אבל זאת מבלי להפוך את החוק הזה לחוק שאינו ניתן לביצוע.

סעיף 3(א) הוא חוצאה של בירורים רבים

אשר ניהל חבר ורהפטיג עם הרבנות, ועל יסוד החומר שנמסר לנו בעניין על המצב בעדות אחרות. הניסוח הזה שאם מהווה מוצא מסויים בנסיון להתחשב עם המצבים השונים הקיימים בעדות השונות. אין אנחנו אומרים שביה"ד טרבני חייב להתיר נישואין כאלה, אלא שהעובדה שהיו נישואין כאלה, חשמש גם היא עילה לתביעה גם, וביה"ד של כל עדה יהיה חייב לדון בזה. אנחנו מחייבים את ביה"ד רק לקבל את התביעה ולדון זה. הסעיף הזה מספיק כדי לחייב את ביה"ד להכנס לבירור. אין לנו שום שליטה על המצב הקיים בחוק הדתי, והרבנות יכולה להחליט לא לקבל את התביעה.

אם אנחנו מוציאים את קצין הסעד

מסעיף 3(ב), או מקבלים את התוספת של חבר הכנסת ג'רג'ורה: "הכל לפי החוק החל על עניני המצב האישי של הצדדים", ז"א שאם ישנן עדות אשר לא ירשו לקצין הסעד להחערב ולהגיש את המשפט, אנחנו מצמצמים את האפשרות של הגשת התביעה רק לאישה עצמה, אשר במקרים כאלה היא משועבדת, היא ילדה הנמצאת בחסות הוריה או בעלתה, אשר תפחד לעשות זאת - או להוריה או אפוטרופסיה, אשר הם איש שותפם לענייני הזאת. החוק הזה אינו מסווג למקרים שילדה נישאה בניגוד לרצון ההורים בגיל זה, כי אם נגד הנטיה של ההורים להשיא את בנותיהם בגיל נמוך. אם לא נותנים לקצין הסעד אפשרות לפנות לביה"ד הדתי ולאמר שבמקרה מסויים קיימים נישואין

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.5.50
חוק גיל הנישואין

רל.

ד. בר-רב-האי:

בניגוד לחוק, העניין לא חמיד יובא לביה"ד; והרי ביה"ד ישקול אם יותר
טוב להתיר את הנישואין או להמשיך לקיימם, והברירה נשארה בידי הרבנות.

עם כל רצוני לא לפגוע באיזה ערך דחי

אינני רואה אפשרות לקבל את חיקונו של מר ג'רג'ורה מבלי לעשות את כל
החוק לבלתי קולע במטרתו.

ר. כהן: אציא
אני חושבת שעשיתם עוול שלא הכנסתם
אותי לוועדת המשנה שדנה בחוק זה, כי
העניין הנדון היא אחת השאלות העקרוניות בשבילי.

פה כתוב: "להחרתם בדרך של גט או
בדרך של פירוק קשר הנישואין -". אני מתאחז לעצמי שהמשפט הזה הוכנס
מפני שהוא מכוון לדחות שונות. (י. בר-יהודה: כן.)

השאלה שעורר חבר הכנסת הררי יכולה
להיות, במקרים מסויימים, חמורה מאוד. בדרך כלל החוק הזה הוא טלאי
קטן, מפני שאין הוא פותר את כל השאלות. השאלה העיקרית שמתעוררת
היא שאלה הילדים שמחוץ לנישואין.

בפעיק 3 ניחנת אפשרות להגיש תביעה
להחרת הנישואין עד מלאה 19 שנה לבחורה. אני מציעה להגדיל את
הגיל הזה ל-21. בדרך כלל, מוטב היה שהנישואין היו נעשים בגיל יוחר
מאוחר. אבל אם מקבלים את גיל 17 כגיל נישואין, הרי בת 19 עדין אינה
די מבוגרת כדי להבין את הדברים האלה.

י. קליבנב:
האם הכוונה היא לפקיד סעד אחד בשביל
כל המדינה, או על פקידי סעד לכל
מקום ומקום.

י. ורהפטיג:
אני סבור שהגבחת הגיל עד 21 אינה
טובה. בוועדת המשנה יצאנו מהשקפה
שאם זוג חי שנים, למרות שהבחורה נישאה כשהיחה צעירה, לא טוב לבטל

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.5.50
חוק גיל הנישואין

ר.ל.

ז. ורהפטיג:

נישואין כאלה, כיון שזה מערער את יסודות הנישואין.

אני חומך בהסתייגותו של חבר הכנסת

ג'רג'ורה מכמה נימוקים. אני מאוד נזהר, נזהרתי בוועדת המשנה ואזהר גם לחבא, מלהגיד על דבר מסויים שהוא נגד הדין. רק לכן לא אמרתי שהדבר נגד הדין אצלנו. אבל אם ההחלטה נשארה בידי ביה"ד, אין כאן כמובן התנקשות בדין, מפני שביה"ד יחליט על כך, והוא לא יסן גט אם לא תבוא דרישה לכך מטעם הנערה, גם אם פקיד הסעד יגיש את המשפט. ע"י הכנסת פקיד הסעד בפעיה זה, רצינו לתת לו "פטנדינג", שיוכל להופיע במשפט ולהביע את האינטרס הציבורי. זהו "פטנדינג" מספיק בהחלט.

אם מר ג'רג'ורה אומר שהדבר עומד בניגוד

לחוק המושלמי, ואם אנחנו יוצאים מהנחה שאין אנחנו רוצים לפגוע בחוק הדתי, אני סבור שעלינו לקבל את הצעה מר ג'רג'ורה, או למחוק את המלים "קצין הסעד" או להוסיף את המלים: "לפי החוק החל על עניני המצב האישי של הצדדים". היתה לי הצעה אבנטואליה: להוסיף את המלים: "קצין הסעד מטעם הקטנה".

אני מציע למחוק את כל פעיה 3. אם מקבלים

מ. בן-עמי:

זאת בתור חוק מחייב, אני עוד יכול

להבין זאת, למרות שלדעתי אין זה הגיוני. אבל אם הדבר חלוי בשיקול דעת, צעאל בעילה שאינה מחייבת את ביה"ד, הרי אנחנו מכניסים כאן דבר שאינו כל כך רצוי. במקרים מסויימים חתיה נטיה לא להחיר את הנישואין. לפי הדין הדתי, כשיש עילת-חביעה, צריך להוסיף רק שהיא קיימת, אבל אם היא קיימת - היא מחייבת. אבל חוק אשר יכול להפלות מקרה ממקרה כשהעילה היא אחת, אינו צודק ואינו הגיוני.

לכן, לדעתי, הענין איננו מיסודו מנוגד

למטוס המשפטי האישי בישראל. אני מתנגד להכנסת קצין הסעד לענין הזה, ולכל פעיה 3.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.5.50
חוק גיל הנישואין

ר.ל.

י. לם:

אני מציע להחזיר את הסעיף הזה לוועדת המשנה עם הוראה להזמין את נציגי העדות ולברר האם הדבר באמת עומד בניגוד לדת; אני איני חושב שזה כך.

אני מציע לוועדה לשקול אם לא נכון להכניס במקום פקיד המעד, אינסטיטוט הקיים בכל הארצות המודרניות; כשהחוק אינו מכיר בזכות החביעה של הנערה בעצמה, וכאשר יש ניגודים בין האינטרס שלה ובין האינטרס של האפוטרופוס, אפשר למנוח לנערה קורטר או אקטום - אפוטרופוס לאותו ענין. אני חושב שהפתרון הזה טוב גם אצלנו, מפני שלא טוב לתת לנערה להופיע בעצמה במשפט.

נ. ניר:

בסעיף 3 (א) כתוב: "שהמשט עילה-תביעה להתרתם". זו"א שמוחר להגיש בקשה לגט, אבל לרבנים יש רשות לא לתת גט. (י. ברי-הודה: אני מקרער על ההסבר הזה). הרבה פעמים מגישים לבית-המשפט תביעות כשקיימת עילה-תביעה, ובית-המשפט פוסק שאין הוא צותן גט. אין אני רוצה שתהיה זאת עילה-תביעה, אלא עילה להתרת הנישואין.

י. ברי-הודה:

אפחיל מהצעת ניר. ברי-הודה אי אמר דבר שהוא נכון וגם אינו נכון: שאם אנחנו אומרים "עילה-תביעה", אין זה גט אוטומטי; זה נכון. אבל, - וכך הסבירו לנו גם יודעי החוק שלנו; וכך הסביר לנו בשם הרבנות הראשית מר ורהפטיג - אם עילה-תביעה הוכחה, היא מספיקה להתרת הנישואין. השחמשנו בנוסח "עילה תביעה" ולא אמרנו/ "עילה להתרת" מפני שלא רצינו להכנס לנבכי החוק המטריאלי הדתי. השבנו שמי שרוצה לעשות זאת, צריך לעשות זאת צא בהצעת חוק אחרת בענין הנישואין. לקחנו בחשבון גם את הודעת הרבנות, שער גיל 16 נישואי נערה ישמשו עילה להתרת הנישואין; מעל לגיל 16 הרבנות לא מקבלת זאת. כל זמן שלא היתה הודעה כזאת מצד הרבנות, רצינו לכתוב במקום "עילה-תביעה" - "עילה להתרת הנישואין". בכדי לצאת מן המיצרים ובכדי לא להכנס בקשר עם ענין הגיל לענין הנישואין בכלל, הסתפקנו בדבר הזה

מכאן גם החשובה על הצעתו של מר ג'רג'ורה

ועדת החוקה, חוק ומשפט

10.5.50

חוק גיל הנישואין

ר.ל.

י. בר-יהודה:

ומר ורהפטיג. מר ג'רג'ורה מודה כי הענין הוא פרוצדוראלי, אבל הוא אמר שהפרוצדורה הזאת כתובה בחוק הדתי. אמרנו שקיים גבול שעד אליו אנחנו יכולים ללכת. אין אנחנו נכנסים לענינים המטראליים. אבל אנחנו מוכרחים להכנס לענין זה, מפני שזה ענין שיכול לעשות את כל הענין פלסטר. לו הענין היה רק בזה שנערו צעירות קלות-דעת מחתנות, היינר בונים את כל החוק אחרת. אנחנו יודעים כי קיימת אצלנו עובדה שהורים מוכרים את ילדותיהם הקטנות. אם מישהו אומר שההורים או האפוטרופסים שנגדם מכוון המחק הזה, צריכים להיות התובעים במשפט, אין אנחנו יכולים להסתפק בזה. אנחנו אומרים שלפקיד הסעד מוכרחה להיות הזכות להגיש את החביעה.

אשר להצעה לם: לו הייתי יודע שהצעה

מסוג זה מסירה כל הסתייגויות, הייתי מוכן לחשוב בכיוון זה, אם כי זה יכול להיות הרבה יותר גרוע, כי לא ברור מה דוחף אדם כזה להגיש משפט, והרי במקום זה אנחנו מציעים אדם המטפל בענינים אלה, ואשר כל אחד יודע כי זוהי כחובת; לא רק אינסטנציה יורידית אלא אדם המטפל בעניני סעד.

גם ורהפטיג יסכים בודאי שלעמים, כדי שהקטנה

תתן את הסכמתה שפקיד הסעד יטען בשמה, יש צורך שפקיד הסעד קודם לכן יגיש את המשפט ויחחיל לטעון את טענותיו, מפני שאם הקטנה חודיע בהתחלה המשפט: "אני פוסלת אותו" וענין ייגמר, אז יקבע מי שהכין את הקטנה לפני המשפט. אבל יחכן שבחוק המשפט, כאשר הקטנה תוכח שיש לה מגינים ושהיא רשאית לאמר כי אינה רוצה בבעלה - והיא יכולה להוכח בזאת ע"י טענות פקיד-הסעד וע"י שמיעתו ע"י ביה"ד - גם אם בתחילה המשפט אמרה שאינה רוצה שפקיד הסעד ייצג אותה, תשנה את דעתה. צריך לתת אפשרות לבדוק אם הקטנה באמת אומרת "לא", או אם ה"לא" בא מחוך פחד ולחץ. אם שוללים את האפשרות הזאת, מוסרים את גורלה של הקטנה בידי אלה שע"י לחץ הכריחו אותה להכנס לנישואין אלה.

הצעה גב' כהן דומה בעיני להצעה בן-עמי,

אמנם לא בכוונות הסובייקטיביות, אבל בחוצאות האובייקטיביות. ע"י פתיחה דרך להשיא קטנה במקרה שהיא הרתה, אנחנו נתן אפשרות להורים למצוא את הדרך להשיא את בנוחיהם כשיהיו מעונינים בכך. שאלה שיהיה עלינו לדון עליה אח"כ היא, מה זכותו של ילד שמחוץ לנישואין. אני חושב שהחברה

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.5.50
חוק גיל הנישואין

רל.

י. בר-יהודה:

מעוניינת בכך שצורת תא-החיים שלה לא תהיה אנרכית אלא לפי סידור מוסכם בה. אבל אין זה קשור דוקא עם גיל הנישואין.

בנוגע להצעה לקבוע את גיל 21 כגיל אשר

עד אליו מותר לנערה להגיש חביעה בזאת. אין אני יכול להסביר מדוע 19 ולא 21; אני יכול להסביר רק מדוע לא קבענו 18. לדעתנו, אחרי שהנערה הגיעה לגיל 18, צריך לתת לה זמן מסויים לחשוב על זאת. הזמן הזה, באופן טבעי, לא יכול להיות ארוך. חשבנו שבכדי לחשוב על הדברים האלה, שנה זה זמן לא מועט.

א. ג'רג'ורה:

אינני מסכים ששאלת האפוסטרופוס היא שאלה פרוצדוראלית; לדעתי זוהי שאלה דתית.

ח. וילסנפלד:

אני רוצה לנגוע בשתי נקודות: הצעה הררי ושאלת עילת-החביעה.

בנוגע להצעה הררי אני רוצה להזכיר לוועדה

שבעיה גיל הנישואין בחוקי רוב המדינות מוסדרת לא בצורה שאנחנו נקטנו בחוק זה, היינו בצורת איסור פלילי, אלא בחוק האזרחי. החוקים של מדינות שונות קובעים גיל מסויים שמתחת לו האשה אינה כשרה לנישואין. בדרך כלל ישנם שני גילים: גיל של פסלות מוחלטת - וזה יכול להיות 15-16, וגיל של פסלות יחסית - 15-18 או 16-18, שבתוכו הנערה רשאית להתחתן בהסכמת ההורים או מוסד אחר. גם בחוקים אלה, המקובלים במדינות המתקדמות, למטה מהגיל האבסולוטי אין פרוצדורה המאפשרת נישואין, והטעם לדבר פשוט: החוק יוצא מהנחה שנישואין זהו אקט שדרושה לו הסכמת וילדה מתחת לגיל מסויים, כשם שאינה כשרה למו"מ ואינה יכולה להחקש בחוזה, כך אינה כשרה להסכים לנישואין, מפני שאין לה רצון תופשי.

בחוק זה, כדי לא לפגוע בדין המטריאלי

של העדות השונות, לא נקטנו בדרך הרגילה אלא הלכנו בדרך של חוק פלילי ואמרנו שאין אנחנו קובעים אם הנערה כשרה או אינה כשרה לנישואין, או אם הנישואין תופסים או אינם תופסים, אלא משיגים את מטרחנו ע"י איסור

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
10. 6. 50
חוק גיל הנישואין

ה. וילקנפלד:

פלילי. העובדה שבחרנו בדרך זאת, אינה צריכה, לדעתי, להביא אותנו לידי כך שנפסטה מהמקובל בעולם כולו ע"י זה שנאפשר, באיזה תנאים שהם, נישואין למטה מגיל המינימום, גיל שאנחנו רואים אותו כמינימאלי כדי שאשה חוכל מרצון חופשי להסכים לנישואין. בנקודה זאת הועדה הצטרך לשקול אם הנזק הכללי אשר עלול להגרם ע"י זה שנפתח פתח לנישואין גם למטה מגיל שרואים אותו כמינימאלי, גדול מהסבל האישי שעלול להגרם במקרים מסויימים אם לא חפתה אפשרות כזאת, ואינני מכחיש שיהכנן שסבל כזה עלול להגרם במקרים בודדים, כאשר נישואין למטה מגיל המינימום הם המוצא הטוב ביותר בשביל אותו הזוג.

בנוגע לעילת התביעה. כוונת ועדה המשנה היתה - ואם אני טועה אני מבקש שיתקנו אותי - ליצור עילה נוספת לגט, על העילות הקיימות לפי חוקי העדות השונות. מבחינה זאת, יש כאן תוספת לחוק המטריאלי של העדות השונות. כוונת הועדה היתה שאם מביאים תביעה לביה"ד על יסוד העילה הנוספת הזאת, העילה הזאת בלבד מספיקה כדי שביה"ד יחייב מתן גט. כוונת ועדה המשנה לא היתה שביה"ד יהיה חייב רק לרון בכל מקרה ומקרה שעילה כזאת קיימת. אני הבנתי שביחס לעילות השונות הקיימות לפי הדין היהודי, עצם קיום העילה אינו מחייב את ביה"ד לפסוק גט.

הבוקר החלפתי דברים עם היועץ המשפטי בנקודה זאת, ונראה שיש ספק; נצטרך להבהיר זאת ע"י ניסוח יוחר מדויק. היועץ המשפטי סבור שכאשר כותבים שאם נישואין נעשו בניגוד לסעיף 2 השמש העובדה הזאת עילת-תביעה למתן גט, פירוש הדבר שאם בביה"ד-המשפט יוכח האלמנט האחד הזה, - שהנישואין היו למטה מגיל 16 - לא רק שביה"ד-המשפט יכול לתת גט, ולא רק שהעובדה הזאת מספיקה כדי לתת גט, אלא שאם הוכח האלמנט הזה, ביה"ד-המשפט חייב לתת גט ואין לא ברירה אלא לעשות זאת. אם פירוש זה הוא רק אפשרי, זה מספיק כדי שאנחנו נחפש נוסחה שחבהיר את הדבר, ותקבע שזוהי עילה מספקת ואין ביה"ד-המשפט רשאי לפרב גם כשעילה הזאת קיימת בהחשב עם נסיבות אחרות. זו היתה כוונת הועדה ואת הכוונה הזאת יש להבהיר בניסוח.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.5.50
חוק גיל הנישואין

י. קוסובי:
הגענו לנקודה שלדעתך היא עיקרית בחוק
הזה. אין אנחנו יכולים לסכם עכשיו
בנקודה זאת. לכן אני מציע לא להצביע בענין זה עכשיו.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להצביע בשאלה זאת בישיבה הבאה - רוב.
נגד - מיעוט.

ההצעה נחבלה.

חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם

היו"ר נ. ניר:
החוק הועבר אלינו לפני הפגרא. אני מציע
להעבירו לוועדת המשנה.

ההצעה נחבלה.

הישיבה נפתחה בשעה 11.15.